

Biz İsa'ya Nasıl Davranırdık?

Dersin Planı

- I. Ivan'ın Meydan Okuyuşuna Giriş
- II. "Büyük Engizisyoncu" ve "Montrealli İsa"

I. Ivan'ın Meydan Okuyuşuna Giriş

A. Dostoyevski Sorar: İsa Tekrar Gelseydi Ona Nasıl Davranırdık?

- Budala'nın merkezindeki sorunun " Büyük Engizisyoncu"nun da merkezinde olduğu açıkça görülebilir. Ivan bu soruyu inceleyerek çözülmesi gereken sorunu ortaya çıkarır.
  - Aynı sorunun "Montrealli İsa"nın da merkezinde olduğu da açıkça görülebilir.
  - Aşağıdakiler üzerine düşünün.
1. Film insan özgürlüğüne ilişkin, öyküdeki ile aynı soruları ortaya atar.
  2. Öyküde ve filmde verilen yanıtlar özünde aynıdır.
  3. "Montrealli İsa " da " Büyük Engizisyoncu" da bizimle ilgili aynı çıkarıma varırlar.
  4. Çözülmesi gereken sorun, sizi buna, bu sonucun akla yatkın olduğuna ikna etmektir.

B. Dostoyevski'nin Sorusu Neden Bir Meydan Okuma?

- Örgütlü din, dinin hizmet ettiği amaçlar, karşıladığı ihtiyaçlar ve onu sağlayan ve örgütleyen insanların neden öyle yaptıkları ile ilgili çok rahatsız edici sorular ortaya çıkarır.
  - Böylelikle bize ilişkin, derinden rahatsız edici sorular ortaya çıkarır:
1. Dine ihtiyacımız var mı ya da onu istiyor muyuz?
  2. Doğru şeyi yapma, İsa'ya doğru düzgün davranma yeteneğimiz var mı?
  3. Ahlaksal olarak ilerleme yeteneği olan varlıklar mıyız?
- Sıklıkla insanlar çok ilerlemiş olduğumuzu düşünürler. Çevre, fiziksel dünya ve genetik dünya üzerinde kontrol sahibiyiz. Kamu sağlığı ve ortalama yaşam süresinde muazzam ilerlemeler kaydettik. Demokratik politik kültür burada kök saldı ve yayılıyor. Dünyanın geri kalanı için her ne geçerli olursa olsun, biz, batının zengin liberal demokrasilerinde, yaşamlarımızın, kültürümüzün ahlaksal ilerlemenin olanaklı olduğunu gösterdiğini düşünüyoruz.
  - Öykünün ve filmin ortaya attığı sorun bu—bu delilleri yanlış mı yorumladık?

II. " Büyük Engizisyoncu" ve "Montrealli İsa"

A. Öykü ve Film Bizi 2 Zaman Aralığını Üç Kere Düşünmeye Davet Eder

- Zamanlar:

1. İncil'de anlatılan öykülerin geçtiği zamanlar.
2. 15. yüzyılda Sevil: "o korkunç Engizisyon dönemi".
3. 20. yüzyılda Montreal: zengin, medya-merkezli, aşırı-cinselleşmiş.

- Aşağıdaki soruları sormak zorunda bırakıyoruz:

1. İsa'nın yeryüzüne ikinci ya da üçüncü gelişi, ne değiştirir?
2. İlk ve ikinci geliş arasında, kafirlerin yakılmasını seyrettiğimiz zaman ile film endüstrisi piyasaya ne sürerse izlemek için toplandığımız zaman arasında, ne kadar geliştik?
3. Ne kadar ahlaksal ilerleme oldu?
4. 2000 yıllık Hıristiyanlık ne fark yarattı?

- "Büyük Engizisyoncu" ve "Montrealli İsa" Yanıt Veriyor:

1. 2000 yıl önce masum bir adamı çarmıha gerdik ve onun mesajını saptırdık. 500 yıl önce, diyor Dostoyevski, onu yakardık. Şimdi, film ima ediyor ki, fırsatını bulsak aşağı yukarı aynı şeyi yapardık.
2. Hatta aslında, "Büyük Engizisyoncu" daha da kötüleştirmizi ima ediyor. "Halk önüne geçilmez bir güçle O'na koşuyor, çevresini alıyor, peşine takılıyor." "Çocuklar çiçek atıyorlar önüne, 'Yardımcımız ol!' diye bağırlıyorlar".^[1] (Bu İncil'den hangi sahneyi çağırıştırır?) "[Y]arın cezalandıracağım seni, dinsizlerin en azgını diye yaktıracağım. Bugün ayaklarını öpen o insanlar var ya, işte onlar bir baş işaretimle ateşini tutuşturmak için birbirleriyle yarışacaklar." Yaltaklanma ile idam arasındaki zaman aralığı üzerine düşünün.

B. Görüşün Savunulması:

- Bize karşı—özgürlüğe karşı—görüşün nasıl savunulduğunu anlamak için Büyük Engizisyoncu'nun İsa'yı neden tutukladığını anlamamız gerekir.
- Büyük Engizisyoncu'nun İsa'yı neden tutukladığını anlamak için, rahibin oyunu niye durduğunu anlamak faydalı olur.

C. İsa ile Daniel Coulombe Arasındaki Paraleller:

Daniel	İsa
(1) kamusal hayata 30 yaşında katılır	(1) kamusal hayata 30 yaşında katılır
(2) Mirielle Martin dahil, oyuncuların toplanması	(2) Matthew ve Mary Magdalen dahil, şakirtlerin çağırılması
(3) rahip oyunu protesto ettikten sonra kendini avutmak için şarap içmeyi reddeder	(3) çarmıhta anestezi olarak şarap içmeyi reddeder
(4) yer, içer, arkadaşlarla konuşur	(4) papazlar yer, içer, konuşur
(5) sıradan insanlardan özel birşey çıkarır	(5) sıradan insanlardan birşey çıkarır
(6) dini otoritelerle yüzleşir	(6) dini otoritelerle yüzleşir
(7) Mirielle köpüklü banyo yaptırır	(7) 40 parçaya bedel yağ ile meshetme
(8) ticari sahneyi sona erdirir, prodüktörü kordonlarla kırbaçlar	(8) tapınağın temizlenmesi, tefecileri kırbaçla dağıtır

(9) duruşmasında sessiz	(9) Pilate önünde yargılanırken sessiz
(10) kadınlar sonuna kadar onunla	(10) çarmıhın ayağında iki Mary
(11) Yahudi hastanesine götürülür	(11) Arimatea'lı Yusuf mezar verir
(12) fiziksel yeniden diriliş	(12) fiziksel yeniden diriliş

D. Bize karşı, insan özgürlüğüne karşı duruşa geri dönüş

- Bize karşı—özgürlüğe karşı—görüşün nasıl savunulduğunu anlamak için Büyük Engizisyoncu'nun İsa'yı neden tutukladığını anlamamız gerekir.
1. Büyük Engizisyoncu'nun ya (i) İsa'nın kim olduğunu bilmediği için ya da (ii) para ve gücü sevdiği ve İsa'yı bir tehdit olarak gördüğü için böyle yaptığı düşünülebilir.
  2. Alyoşa bunların ikisini de ortaya atar. (i)'i bırakmalıyız; bu öykünün dehasını anlayamamaktır. Alyoşa (ii)'yi ortaya atar, bu noktaya sona döneceğiz. Şimdilik, itiraz hatalı, öykünün anlatmak istediğini görmüyor.
- Büyük Engizisyoncu'nun İsa'yı neden tutukladığını anlamak için, rahibin oyunu niye durduğunu anlamalıyız.
1. İlk gösterinin sonunda şu mesajı alırız: hayat sade ve basittir, birbirimizi sevmeliyiz.
  2. Oyun insanları kendi adlarına düşünmeye, kendilerine güvenmeye teşvik eder..
  3. Oyun böylelikle kişilerde kafa karışıklığına neden olur.
  4. Oyun herşeyi olduğu gibi bırakan şeker bir gösteri olmalıydı.
- O zaman Büyük Engizisyoncu İsa'yı neden tutuklar?
1. İsa yine öğüt verseydi, bu yalnızca insanların kafasını karıştırırdı.
  2. 1500 yıl önce, İsa insanların anlamadıkları bir sadelik ve sevgi mesajı vazetti.
  3. Hayatın her yönünü düzene koyan "eski ve bilge bir yasa"nın yerine bir sadelik ve sevgi yasası koydu. (bkz.: Matta 6:25 ve sonrası)
  4. T Büyük Engizisyoncu ve türdeşleri, halkın iyiliği için, kontrolü ele almak zorunda kaldılar.
- Karşılaştırmalı Bir İsa: Filistin, Sevil, Montreal
1. Her üç durumda da, İsa'nın naif olduğu, insanların gerçekte nasıl olduklarını bilmeyen bir budala olduğu söylenir.
  2. Her üç durumda da, o kafa karışıklığı ve yanlış anlamaya yol açmaya mahkum bir mesaj vazetmeye geldi.
  3. Her üç durumda da, o insanların böyle yapma yetenekleri yokken özzgürce takip etmelerini istediği bir sadelik mesajı vazetmeye geldi.
  4. Her üç durumda da, o bilmeliydi, insanların gerçekten nasıl olduklarını bilmeliydi: "Seni uyardılar. Uyarma, öğüt, eksik değildi, ama dinlemedin hiçbirini. Kişioğlunun mutlu kılınabileceği tek yolu kabul etmedin. Neyse ki giderken bize bıraktın işleri..."^[2]

İsa nasıl bilebilirdi? Daniel nasıl bilebilirdi?

İnsanların gerçekte nasıl olduklarını öğrenmek için kimi dinlemeliydiler?

---

[1] Türkçeye çeviren: Ergin Altay, İletişim Yayınları, 2001, s.279.

[2] A.g.e., s.282